

РОЗДІЛ VII. ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

УДК 378

Голда Виноградська

Інститут професійної освіти НАПН України

ГС «Національного галузевого партнерства в легкій промисловості України»

ORCID ID 0000 0001 7839 9304

DOI 10.24139/2312-5993/2024.03/294-303

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ НА ЗАСАДАХ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Актуальність статті зумовлена проблемою підвищення якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю - далі КРШП як однією з актуальних, оскільки трудовий потенціал розглядається важливим стратегічним ресурсом будь-якої держави та передбачає його відповідність соціально-економічним вимогам сьогодення й сучасного ринку праці. Вирішення зазначеного питання залежить від модернізації не тільки змісту, форм, методів, а також від принципів П(ПТ)О, оптимізації способів і технологій організації освітнього процесу, переосмислення мети та кінцевого результату професійної підготовки майбутніх робітників у співпраці із стейкхолдерами. **Мета статті:** розроблення й обґрунтування моделі розвитку професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю на засадах державно-приватного партнерства - далі ДПП. **Методи:** опитування пропозицій стейкхолдерів щодо вдосконалення підготовки КРШП на засадах ДПП; педагогічне моделювання, суть якого полягає в науковому обґрунтуванні конструювання процесів. **Результати:** на основі теоретичного аналізу наукової літератури з проблем розвитку професійної компетентності фахівців швейного профілю на засадах ДПП, змісту їхньої професійної діяльності, результатів константувального етапу експерименту, розроблено модель розвитку професійної компетентності КРШП, як фрагментарно узагальнений аналог структурно-функціональних зв'язків об'єкта дослідження, його особливостей, виявлення механізмів удосконалення. Розроблена модель складається з чотирьох блоків, що взаємопов'язані між собою та всіма педагогічними умовами, забезпечуючи прогнозований результат педагогічної діяльності – розвиток професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю на засадах ДПП. **Висновки:** узагальнено пропозиції стейкхолдерів щодо покращення підготовки кваліфікованих робітників для легкої промисловості на засадах державно-приватного партнерства; виявлено певні організаційно-педагогічні умови, які мають бути створені для цього в закладах П(ПТ)О; запропоновано структурно-динамічну модель, що відображає результати проектування системи розвитку професійної компетентності майбутніх КРШП на засадах ДПП та систематизує практико-технологічні дії щодо цілеспрямованого розвитку досліджуваного феномену.

Ключові слова: легка промисловість, державно-приватне партнерство, модель формування, кваліфіковані робітники швейної галузі.

Постановка проблеми. Вирішення питання підвищення якості професійної підготовки майбутніх робітників швейного профілю, залежить від модернізації не тільки змісту, форм, методів, а також від принципів, оптимізації способів і технологій організації освітнього процесу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти – далі ЗП(ПТ)О, а і переосмислення мети та кінцевого результату професійної підготовки кадрів у співпраці із стейкхолдерами.

Аналіз актуальних досліджень. Під час розроблення моделі враховувалися вимоги нормативно-правових документів: «Про освіту» (2017); «Про фахову передвищу освіту» (2019); «Про професійну (професійно-технічну) освіту» (1998, остання редакція 2021), Закон України «Про державно-приватне партнерство» (2010 року [№ 2404-VI](#) остання редакція 2015 року N 817-VIII), Національної рамки кваліфікацій, професійного стандарту «Майстер з пошиття одягу» та «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (№ 800 від 21.08.2019 р.) (Концепція розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2013 – 2018 роки; Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року).

Мета статті: виявити основні проблеми підготовки кваліфікованих робітників швейного профілю та проаналізувати пропозиції стейкхолдерів щодо вдосконалення цього процесу на засадах ДПП; розробити й обґрунтувати модель розвитку професійної компетентності майбутніх КРШП на засадах ДПП.

Методи дослідження: обґрунтування й розроблення моделі розвитку професійної компетентності майбутніх КРШП на засадах державно-приватного партнерства методом педагогічного моделювання, суть якого полягає в науковому обґрунтуванні конструювання, що відповідає заданим вимогам і наміченій побудові майбутньої моделі досліджуваного педагогічного процесу, враховуючи властивості, які вивчаються в ході педагогічного експерименту.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукової літератури довів, що принципи професійної підготовки впливають із закономірностей процесу навчання. Якісна підготовка майбутніх КРШП можлива на основі гармонійної взаємодії між складниками сучасних форм державно-приватного партнерства, що містять у собі усі типи зв'язку між ними, носять універсальний характер, заснований на принципах

інтеграції, корпоративності, саморозвитку, соціальної адаптації. Єдність науки, освіти та виробництва передбачає взаємний вплив усіх компонентів структури професійної підготовки на організацію освітнього процесу та на якість професійної підготовки майбутніх фахівців швейного профілю на засадах ДПП.

Моделюючи розвиток професійної компетентності майбутніх КРШП на засадах ДПП, було здійснено такі кроки алгоритму: поставлено мету моделювання; виділено об'єкт моделювання та сформульовано його предмет; з'ясовано законодавчо-нормативне забезпечення функціонування об'єкта моделювання; розглянуто теорії, що описують зміст предмета моделювання; обґрунтовано основні допущення, що спрощують реальний об'єкт; сформовано понятійний апарат моделювання; сконструйовано модель об'єкта із застосуванням категорій, понять, тверджень і суджень; здійснено експертизу моделі об'єкта щодо дотримання принципів наукового пізнання, законів логічного мислення, чинних норм; досліджено властивості моделі (адекватність і повноту відображення дійсності, прогностичність тощо) за допомогою мисленнєвого й натурального експериментів у перебігу розв'язання конкретних педагогічних проблем із застосуванням розробленої моделі; доопрацьовано, скориговано та остаточно спроектовано модель розвитку професійної компетентності майбутніх КРШП на засадах ДПП.

Модель виконує ілюстративну, трансляційну, пояснювальну, передбачувальну функції. *Ілюстративна* функція полягає у наочній демонстрації зв'язків між компонентами моделі. *Трансляційна* – уможливорює індуктивні умовиводи за аналогією, трансляцію базових законів філософії. *Пояснювальна* функція моделі виявляється у доведенні необхідності розглядати процес формування професійної компетентності майбутніх КРШП на засадах ДПП цілісно, враховуючи всі його складові. *Передбачувальна* функція моделювання виявляється в можливості припущення, наприклад, позитивного впливу визначених педагогічних умов на якість формування професійної компетентності майбутніх КРШП на засадах ДПП. Так, складові частини моделі відповідають єдності філософських категорій загального, особливого, одиничного. Базовий закон філософії тотожності покладено в основу моделювання процесу формування професійної компетентності майбутніх робітників.

Розроблена модель розвитку професійної компетентності КРШП це фрагментарно узагальнений аналог складного процесу, відтвореного у наочному вигляді для визначення структурно-функціональних зв'язків об'єкта дослідження, його особливостей, виявлення механізмів удосконалення. Розроблена модель складається із чотирьох блоків: *методологічно - цільового блоку, змістового, суб'єктно-технологічного та результативно- оцінювального*, що взаємопов'язані між собою та всіма педагогічними умовами, забезпечуючи прогнозований результат педагогічної діяльності – розвиток професійної компетентності майбутніх КРШП на засадах ДПП (рис. 1).

Методологічно-цільовий блок містить передумову, мету, принципи і підходи, що визначають загальну стратегію формування професійної компетентності майбутніх КРШП і дидактичні принципи (науковості, детермінізму, диференціації, зв'язку теорії з практикою). Передумовою моделі є соціальне замовлення ринку праці на підготовку конкурентоспроможних, всебічно розвинутих фахівців для швейної галузі. Важливо зауважити, що засобом реалізації соціального замовлення виступають освітні результати у системі вимог до професійної компетентності (за трудовою дією або групою трудових дій), сформульовані спільно роботодавцями та освітянами. Мета визначена як створення системи для формування у КРШП професійної компетентності високого рівня на засадах ДПП відповідно до соціального замовлення держави на всебічно розвинутого, конкурентоспроможного, професійного, мобільного та успішного фахівця швейної галузі. Відповідно до визначеної мети конкретизовано основні завдання, серед яких: формування у КРШП інтересу до професійної діяльності; створення умов для набуття здобувачами освіти теоретичних знань, практичних умінь та навичок під час дуальної форми освіти; прищеплення їм навичок самостійного пошуку навчальної інформації, критичного самоаналізу, адекватної самооцінки ефективності у своїй професійній діяльності.

Суб'єктно-технологічний блок відображає функціонування три суб'єктної взаємодії «освітній персонал закладу професійної освіти (майстри виробничого навчання, викладачі) – здобувачі освіти (майбутні кваліфіковані робітники швейного профілю) – роботодавці галузі», від їхньої тісної співпраці залежить кінцевий результат педагогічної діяльності – підготовка висококваліфікованих робітничих кадрів відповідно до вимог сучасного ринку праці, а спільна взаємодія є

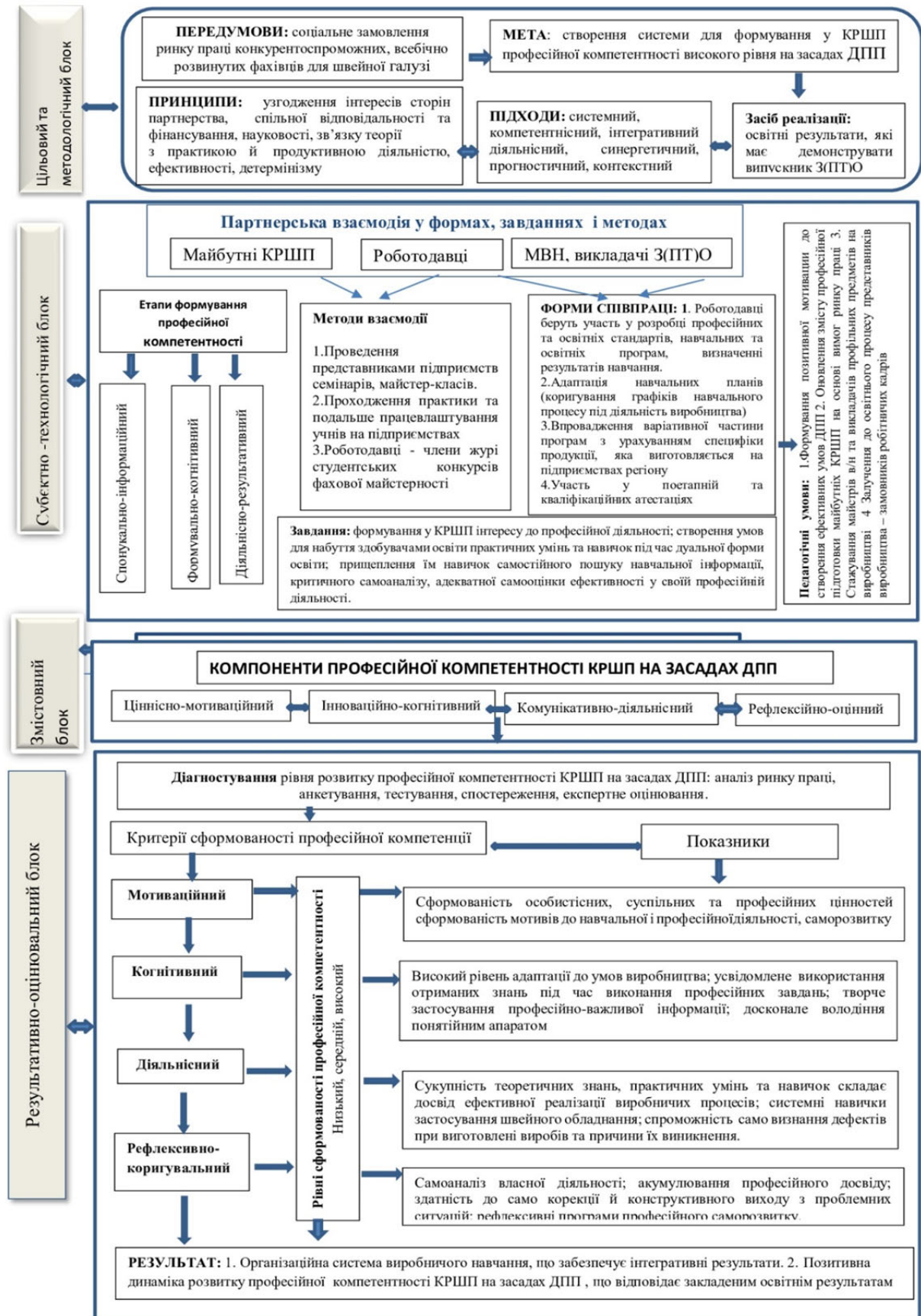

Рис. 1 Структурно-динамічна модель формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю на засадах ДПП у З(П)Т

потужним джерелом розвитку всіх учасників освітнього процесу. Тут же вказані і компоненти (зміст, організаційні форми, засоби навчання, взаємовідносини між майстрами виробничого навчання - далі МВН, роботодавцями і здобувачами освіти), що конструюють педагогічну й освітню систему.

Цей блок передбачає: формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників через їхні суб'єктні властивості; формування позитивних ціннісних орієнтацій на високі стандарти якості праці. Здібності, нахили, творчий і освітній потенціал здобувачів освіти враховуються як при застосуванні теоретичних занять в ЗП(ПТ)О, так і при виконанні практичних занять на виробництві роботодавців галузі. Важливу роль тут мають спільні проекти між стейкхолдерами: розвиток учнівства та наставництва, дуальної форми навчання, спільної розробки професійних та освітніх стандартів, навчальних та освітніх програм, визначенні результатів навчання освітянами з роботодавцями, стажування МВН на підприємствах роботодавців тощо (Царьова, 2015, с. 20).

Методика реалізації *суб'єктно-технологічного блоку* складається із трьох етапів: мотиваційного, когнітивного, діяльнісно-рефлексивного. На мотиваційному етапі ставиться за мету сформувати у здобувачів освіти інтерес до професійної діяльності. Цьому сприяє надання інформації про досягнення інновацій у швейній галузі, позитивний досвід економічно розвинутих країн; налагодження соціального партнерства з підприємствами, перспективи подальшої роботи на престижних підприємствах із високотехнологічними процесами виробництва, можливості кар'єрного зростання у професії. Заохочення КРШП до участі у конкурсах професійної майстерності, олімпіад тощо (Дубницька, 2013, с. 120). На когнітивному етапі забезпечується засвоєння теоретичних знань, що необхідні для реалізації в майбутній професійній діяльності. Для цього важливий зміст навчальних програм з предметів загально професійної, професійно-теоретичної і професійно-практичної підготовки: матеріалознавства, технологій обробки виробів та теплової обробки, сучасного швейного обладнання, конструювання та моделювання швейних виробів, охорони праці тощо. На діяльнісно-рефлексивному етапі КРШП оволодівають технічними прийомами і способами конструювання та пошиву швейних виробів під час виробничої практики на підприємствах галузі в т.ч. дуальної форми освіти;

формують вміння виявляти й усувати брак у виробництві. Перевірка практичних знань дає змогу виявити актуальну, ідеальну самооцінку й оцінку їх можливостей (Нікішіна, 2011, с. 26).

Експериментально визначені і теоретично обґрунтовані педагогічні умови забезпечують взаємозв'язок між блоками моделі у процесі розвитку професійної компетентності. До педагогічних умов моделі належить: 1. «Розроблення професійних та освітніх стандартів, оновлення змісту професійної освіти відповідно до потреб ринку»; 2. «Стажування майстрів в/н та викладачів профільних предметів на виробництві»; 3. «Організація освітнього процесу на основі поєднання теоретичного та професійного компонентів»; 4. «Залучення до освітнього процесу представників виробництва – замовників робітничих кадрів»; 5. «Формування позитивної мотивації до оволодіння сучасними виробничими технологіями здобувачами освіти» (Виноградська, 2023, с. 128).

Змістовий блок відображає структуру професійної компетентності, що складається із чотирьох взаємопов'язаних компонентів: ціннісно-мотиваційного, інноваційно-когнітивного, комунікативно-діяльнісного, рефлексивно-оцінного та розкриває зв'язки між загальнопрофесійною, професійно-теоретичною, професійно-практичною підготовкою та позанавчальною діяльністю, сприяє системному розвитку професійної компетентності майбутніх КРШП.

Результативно-оцінювальний блок дає змогу з'ясувати зміни у рівнях розвиненості професійно актуальних здатностей професійної компетентності майбутніх КРШП. Провідна ідея здійснення дослідницького пошуку полягає в тому, що розвиток однієї професійно актуальної здатності у змісті професійної компетентності свідчить про розвиток даної професійної компетентності в цілому. Тому вибір критеріїв розвитку здійснено на основі цілісного підходу, який інтегрує найважливіші характеристики професійної компетентності: зміст компетентності, їх компоненти, суть і структура поняття «професійна компетентність майбутніх КРШП» (Гриценко, 2007, с. 123).

До критеріїв сформованості досліджуваного явища висувається низка вимог: об'єктивність, незмінність, підпорядкованість певній концептуальній основі, відображення суті змісту досліджуваного явища. Показник – компонент критерію, який деталізує явище, що досліджується. Для комплексного аналізу рівня розвитку актуальних здатностей професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю було виділено чотири основних

критерії: *мотиваційний, інноваційно-когнітивний, діяльнісний, рефлексивний*. Визначені критерії покладені в основу розроблення змісту, форм, методів, засобів для розвитку актуальних здатностей професійної компетентності майбутніх працівників швейного профілю.

Рівень розвитку професійно актуальних здатностей професійної компетентності майбутніх КРШП визначається за допомогою комплексу діагностичних засобів: самооцінки, методу суб'єктивного шкалування, анкетування, спостереження, бесіди, аналізу продуктів діяльності, рефлексії у формі психологічного автопортрету, опитування викладачів та майстрів виробничого навчання, участі у проєктах, культурно-масових та фахових заходах (конкурси, виставки, змагання тощо).

Визначення рівнів розвитку професійної компетентності майбутніх КРШП ґрунтується на трьохрівневій шкалі оцінювання. Рівнями професійної компетентності є початковий, достатній і високий, а результатом – дієвізрушення у рівнях її розвитку.

Висновки. На основі аналізу джерел дослідження, запропонована структурно-динамічна модель відображає результати проєктування системи розвитку професійної компетентності майбутніх КРШП на засадах ДПП та систематизує практико-технологічні дії щодо цілеспрямованого розвитку досліджуваного феномену.

Модель зорієнтована на перевірку гіпотези дослідження, яка полягає у припущенні, що якість професійної підготовки фахівців швейного профілю в умовах державно-приватного партнерства підвищується при плідній співпраці освітян та роботодавців галузі над вдосконаленням організаційно-педагогічних умов такої професійної підготовки, які б запровадили:

- формування позитивної мотивації майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю до підприємницької діяльності з метою їх самореалізації в умовах сучасної інноваційної економіки;

- забезпечення формування знань, умінь, навичок, оволодіння якими, сприяє здатності до бізнес-діяльності та фінансовій успішності у швейній галузі.

- володіння способами раціонального використання ресурсів у професійній діяльності та постійне їхнє удосконалення у зв'язку із появою нових технологій виробництва;

- усвідомлення власної користі від економічних та соціальних переваг професійної діяльності, критичне та інноваційне рефлексування та прогнозування результатів діяльності.

З'ясовано, що для ефективного вирішення цих завдань має бути скоординована діяльність регіональних і місцевих органів влади, об'єднаних спілок роботодавців і підприємців, професійних спілок, педагогічних працівників П(ПТ)О та науковців. У закладах П(ПТ)О з цією метою мають бути створені певні організаційно-педагогічні умови, необхідність обґрунтування яких визначає перспективу подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

- Концепція розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2013 – 2018 роки. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/739-2013-p> (*The concept of development of public-private partnership in Ukraine for 2013-2018*. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/739-2013-p>)
- Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти “Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта” на період до 2027 року. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-%D1%80#Text> (*The concept of implementation of state policy in the field of professional (vocational) education "Modern professional (vocational-technical) education" for the period up to 2027*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-%D1%80#text>)
- Виноградська, Г. (2023). Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю на засадах державно-приватного партнерства. *Професійна педагогіка*, 2 (27), 128-137 (Vynogradska, G. (2023). Pedagogical conditions for the formation of professional competence of future skilled sewing workers on the basis of public-private partnership. *Professional pedagogy*, 2 (27), 128-137).
- Гриценко, І. А. (2007). Педагогічні умови організації виробничого навчання учнів ПТНЗ швейного профілю (автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти). К. (Grytsenok, I. A. (2007). *Pedagogical conditions for the organization of industrial training of students of VET sewing profile* (abstract dis. ... Candidate of Pedagogical Sciences). K.).
- Дубницька, О. М. (2013). Компетентнісно-інтегративний підхід до формування професійної підготовки фахівців швейного профілю. *Нові технології навчання*, 76, 246-250 (Dubnytska, O. M. (2013). Competent-integrative approach to the formation of professional training of sewing specialists. *New Technologies*, 76, 246-250).
- Нікішіна, О. (2011). Інноваційні підходи співпраці з підприємствами легкої промисловості. *Профтехосвіта*, 1 (25), 26–27 (Nikishina, O. (2011). Innovative approaches to cooperation with light industry enterprises. *Vocational Education*, 1 (25), 26-27).
- Царьова, Є. С. (2015). Інтегративний підхід щодо формування професійних знань, вмінь, учнів ПТНЗ. *Проблеми і перспективи практичної реалізації наукових досліджень: матеріали XVIII Міжнар. наук. -практ. конф. Чернівці*, сс. 20–22 (Tsareova, ES (2015). Integrative approach to the formation of professional knowledge, skills, students of VET. *Problems and prospects of practical implementation of scientific research: materials of XVIII International sciences and pract. conf. Chernivtsi*, ss. 20–22).

SUMMARY

Vynogradska Golda. The model of professional competence formation of qualified garment workers on the basis of public-private partnership.

The relevance of the article is determined by: the problem of improving the quality of professional training of qualified workers of the sewing profile (hereinafter referred to as QWSP) is one of the most urgent, since the labor potential is considered as an important strategic resource of any state, which implies its compliance with the socio-economic requirements of today and the modern labor market. The resolution of the mentioned issue depends on the modernization of not only the content, forms, methods, but also on the principles of vocational (professional and technical) education (hereinafter referred to as V(VET)E), optimization of methods and technologies of organizing the educational process, rethinking the purpose and final result of professional training of future workers in cooperation with stakeholders.

Purpose: to develop and substate of a model for the development of professional competence of future skilled workers of the sewing profile on the basis of public-private partnership – (hereinafter referred to as PPP).

Methods: survey of proposals of stakeholders regarding improvement of training of qualified workers of the sewing profile on the basis of PPP; pedagogical modeling, the essence of which is the scientific justification of construction.

Results: on the basis of a theoretical analysis of the scientific literature on the problems of the development of the professional competence of sewing specialists on the basis of PPP, the content of their professional activity, the results of the constant stage of the experiment, a model of the development of the professional competence of QWSP was developed, as a fragmentary generalized analogue of the structural and functional relations of the object research, its features, identification of improvement mechanisms. The developed model consists of four blocks that are interconnected with each other and all pedagogical conditions, ensuring the predicted result of pedagogical activity - the development of professional competence of future qualified workers of the sewing profile on the basis of PPP.

Conclusions: based on the results of the survey, the suggestions of stakeholders regarding the improvement of the training of skilled workers for light industry on the basis of public-private partnership are summarized; certain organizational and pedagogical conditions have been identified that (that should be created for this purpose in V(VET)E institutions); a structural-dynamic model is proposed that reflects the results of designing a system for the development of professional competence of future QWSP on the basis of PPP and systematizes practical and technological actions for purposeful development the studied phenomenon.

Key words: light industry, public-private partnership, the model of professional competence, skilled workers of the garment industry.